

Instytut Nauk Rolniczych w Zamościu
Zakład Hodowli i Użytkowania Zwierząt

KRYSTYNA CHMIEL, DOROTA SOBCZUK

*Stopień objęcia pogłowia koni czystej krwi arabskiej w Polsce
wyścigowymi próbami dzielności w rocznikach urodzeń 1988–1997*

Percentage of the Polish Purebred Arabian Horses Population
Submitted to Race Trials in the Foal Years 1988–1997

Konie czystej krwi arabskiej urodzone w Polskiej hodowli w latach 1988–1997 osiągnęły wiek, w którym mogły zostać poddane treningowi wyścigowemu w warunkach gospodarki rynkowej. W badanym okresie z roku na rok zmieniała się struktura własności koni ras czystych, przy czym stale wzrastał udział koni hodowli i własności prywatnej. Według stanu na rok 2002 [9] około 2/3 pogłowia koni czystej krwi arabskich znajdowało się w rękach drobnych hodowców prywatnych. Nie wszystkich właścicieli stać było na utrzymywanie koni w stajniach treningowych, tym bardziej że poniesionych kosztów nie rekompensowała wysokość nagród, w ostatnich latach wciąż malejąca. Ponadto nie wszyscy hodowcy i właściciele koni czystej krwi doceniają ważność poddawania ich próbom dzielności [4–7, 10, 11], gdyż przy obecnych cenach bardziej opłaca się pokryć klacz w wieku 3 lat, aby wcześniej uzyskać od niej źrebię. Do opisanej sytuacji walnie przyczynia się wciąż niepewna przyszłość Torów Wyścigów Konnych na Służewcu [12]. Z tych powodów pożądane jest zbadanie, jak w badanym okresie przedstawia się stopień objęcia wyścigowymi próbami dzielności kolejnych roczników koni czystej krwi arabskiej w porównaniu z poprzednimi okresami poddawanych podobnej analizie [2, 3, 8].

MATERIAŁ I METODY

Materiał badawczy pracy stanowi 1960 ogierków i klaczek wpisanych do Polskiej Księgi Stadnej Koni Arabskich Czystej Krwi (PASB), urodzonych w latach 1988–1997 [1, 9]. Obliczono liczby bezwzględne i względne klaczek i ogierków uczestniczących w wyścigach przez przynajmniej jeden sezon oraz dwa sezony lub więcej w stosunku do liczby sztuk urodzonych. Zbadano też, jaki procent osobników z kolejnych roczników urodzenia został wcielony do hodowli po przejściu

wyścigowej próby dzielności. Uzyskane wartości porównano z odpowiednimi danymi dla poprzednich okresów wyodrębnionych w historii polskiej hodowli koni czystej krwi [2, 3].

OMÓWIENIE WYNIKÓW

W badanym okresie udziały koni poddanych wyścigowym próbom dzielności wahały się od 56,76% w r. 1996 do 77,27% w r. 1992, średnio 64,98% (klaczki) i od 60,87% w r. 1988 do 85,19% w r. 1990 (ogierki), średnio 74,79% (tab. 1). W poprzednim okresie odpowiednie wskaźniki wynosiły 63,20% dla klaczek i 75,91% dla ogierków [3], a zatem średnie wartości dla okresów nie uległy zasadniczej zmianie, natomiast w kolejnych rocznikach zaobserwowano systematyczny spadek udziału klaczek poddawanych próbom dzielności, przy zmieniających się liczbach względnych trenowanych ogierków.

Tab. 1. Udział osobników objętych próbami dzielności według roczników urodzeń
Shares of raced horses in relation to born ones

Rocznik	Urodzone (szt.)			Biegające przez co najmniej 1 sezon			
	klaczki	ogierki	łącznie	szt.		%	
				klaczki	ogierki	klaczki	ogierki
1988	76	92	168	52	56	68,42	60,87
1989	99	89	188	64	68	64,65	76,40
1990	104	81	185	65	69	62,50	85,19
1991	88	93	181	62	76	70,45	81,72
1992	88	81	169	68	66	77,27	81,48
1993	108	86	194	65	61	60,19	70,93
1994	102	104	206	69	78	67,65	75,00
1995	109	107	216	75	91	68,81	85,05
1996	111	108	219	63	75	56,76	69,41
1997	103	131	234	59	87	57,28	66,41

Znacznie natomiast zmniejszyły się udziały koni czystej krwi pozostających na torze przez dwa lub więcej sezonów, gdyż przy niskich sumach przeznaczonych na nagrody i stosunkowo dużym niebezpieczeństwie urazu nieopłacalne jest dłuższe przetrzymywanie na wyścigach koni rokujących nadzieje hodowlane. W tabeli 2 przedstawiono odpowiednie udziały ogierków i klaczek biegających przez dwa lub więcej sezonów w stosunku do urodzonych. Wynosiły one od 15,31% w r. 1996 do 38,16% w r. 1988 (klaczki), średnio 24,49%, i od 33,72% w r. 1993 do 57,69% w r. 1989 (ogierki), średnio 45,27%. Analogiczne średnie wskaźniki w poprzednim analizowanym okresie wyniosły 30,34% dla klaczek i 53,72% dla ogierków, a zatem nastąpił wyraźny spadek. Szczególnie widoczne było sukcesywne zmniejszanie się w kolejnych rocznikach procentu klaczek pozostających na torze dłużej niż jeden sezon (tab. 2).

Tab. 2. Udział osobników o karierze wyścigowej trwającej co najmniej dwa sezony
Shares of horses raced for at least two seasons in relation to born ones

Rocznik	Urodzone (szt.)			Biegające przez co najmniej 2 sezony			
	klaczki	ogierki	łącznie	szt.		%	
				klaczki	ogierki	klaczki	ogierki
1988	76	92	168	29	35	38,16	38,04
1989	99	89	188	27	46	27,27	57,69
1990	104	81	185	24	45	23,07	55,56
1991	88	93	181	33	51	37,50	54,84
1992	88	81	169	25	44	28,41	54,32
1993	108	86	194	26	29	24,07	33,72
1994	102	104	206	19	45	18,63	43,27
1995	109	107	216	23	48	21,10	44,86
1996	111	108	219	17	48	15,31	44,44
1997	103	131	234	19	49	18,45	37,40

Tab. 3. Udział koni wcielonych do hodowli w kolejnych rocznikach urodzenia
Shares of horses put to stud in subsequent foal years

Rocznik	Wcielone do hodowli w stosunku do urodzonych			
	szt.		%	
	klaczki	ogierki	klaczki	ogierki
1988	36	5	47,37	5,43
1989	54	9	54,55	10,11
1990	56	14	53,85	17,28
1991	52	13	59,09	13,98
1992	67	13	76,14	16,04
1993	64	11	59,26	12,79
1994	67	15	65,68	13,46
1995	79	19	72,48	17,76
1996	84	17	75,68	15,74
1997	76	20	73,79	15,27

Tab. 4. Udział koni wcielonych do hodowli po karierze wyścigowej
Shares of horses put to stud after race trials

Rocznik	Wcielone do hodowli w stosunku do biegających			
	szt.		%	
	klaczki	ogierki	klaczki	ogierki
1988	34	4	65,38	7,14
1989	44	9	68,75	13,23
1990	47	14	72,30	20,29
1991	46	11	74,19	14,47
1992	53	13	77,94	19,70
1993	47	10	62,67	16,39
1994	57	12	82,61	15,38
1995	67	15	89,33	16,48
1996	60	13	95,24	17,33
1997	57	19	96,61	21,84

Zarówno w kolejnych rocznikach, jak średnio dla całego okresu w badanym przedziale lat 1988–1997 zaobserwowano stały wzrost liczby ogierków i klaczek wcielanych do hodowli, zarówno w stosunku do liczby sztuk urodzonych, jak objętych próbami dzielności (tab. 3 i 4). Odpowiednie średnie wynosiły: 64,27% urodzonych klaczek i 13,99% urodzonych ogierków (tab. 3), przy 79,75% klaczek i 16,51% ogierków wcielonych do hodowli po przejściu próby dzielności (tab. 4). Szczególnie dużo ogierków po zejściu z toru wcielono do hodowli w latach 1990 (20,29%) i 1997 (21,84%). W stosunku do poprzedniego badanego okresu, tj. lat 1978–1987, kiedy odpowiednie wartości wynosiły 58,99% klaczek i 7,29% ogierków wcielonych do hodowli w stosunku do urodzonych, przy 71,11% klaczek i 9,39% ogierków wcielonych do hodowli w stosunku do liczby poddanych próbom dzielności, nastąpił więc znaczny wzrost. Tłumaczy się to zwiększonym zapotrzebowaniem na ogiery i klacze hodowlane w warunkach wzrostu liczby drobnych właścicieli utrzymujących konie czystej krwi.

WNIOSKI

1. Prywatyzacja hodowli koni czystej krwi arabskiej i pogarszająca się sytuacja wyścigów w Polsce wywarła negatywny wpływ na stopień objęcia pogłowa próbami dzielności.

2. Powiększenie liczby drobnych hodowców koni tej rasy wpłynęło na wzrost procentu ogierów i klaczy wcielonych do hodowli po przejściu próby dzielności.

PIŚMIENNICTWO

1. Biuletyn Oficjalny Wiadomości Wyścigowe. Tory Wyścigów Konnych w Warszawie. 1991–2005.
2. B u d z y ń s k i M., L e w i k - C h m i e l K.: Ocena wartości użytkowej potomstwa klaczy czystej, krwi arabskiej włączonych do hodowli bez sprawdzonej dzielności wyścigowej. Ann. UMCS, EE, III, 27, 231–234, 1985.
3. B u d z y ń s k i M., C h m i e l K.: Ocena powiązań między kolejnością przychowka, a dzielnością wyścigową koni czystej krwi arabskiej. Ann. UMCS, EE, VI, 12, 89–94, 1988.
4. B u d z y ń s k i M., C h m i e l K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. I, Wyd. AR Lublin, 1988.
5. B u d z y ń s k i M., C h m i e l K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. II. Wyd. AR Lublin, 1994.
6. B u d z y ń s k i M., C h m i e l K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. III. Wyd. AR Lublin, 2005.
7. C h m i e l K.: Ocena współzależności zrównoważenia nerwowego i dzielności wyścigowej koni czystej krwi arabskiej. Rozprawa habilitacyjna. Wyd. AR Lublin, 1990.

8. C h m i e l K., S o b c z u k D., Gajewska A.: Rodowodowa i użytkowa charakterystyka zwycięzców gonitw koni czystej krwi arabskiej na różnych dystansach. FOLIA Univ. Agric. Stetin., Zootechnica, 227, 44, 19–26, 2002.
9. Polska Księga Stadna Koni Arabskich czystej Krwi (PASB). T. XIII i dod., T. XIV i dod., T. XV i dod. Tory Wyścigów Konnych w Warszawie, Służewiec.
10. P r u s k i W.: Wyścigi i hodowla koni pełnej krwi oraz czystej krwi arabskiej w Polsce w latach 1918–1939. Ossolineum, Wrocław 1980.
11. P r u s k i W.: Dwa wieki polskiej hodowli koni arabskich i jej sukcesy na świecie. PWRiL, Warszawa 1983.
12. S z e w c z y k M.: Widać koniec? Koń Polski, 5, 10, 2005.

SUMMARY

1960 purebred Arabian colts and fillies enrolled in the Polish Arabian Stud Book (PASB), born in the years 1988–1997 came under estimation. Were computed numbers and shares of fillies and colts taking part in races for at least one or two seasons in relation to the born ones. Also, percentages of mares and stallions from the successive foal years put to stud after their race career were evaluated. It was found that in successive tested years percentages of raced fillies decreased, whereas respective shares of colts differed. However, a significant decrease of the percent of fillies and colts raced for two seasons or more was observed. Simultaneously, a great increase of mares and stallions put to stud both in relation to the born ones was noted. It results from the fact that currently about 2/3 of Polish Arabian horse population belongs to petty private breeders.